

TALKA KALBAI IR TAUTAI

Lietuvos Respublikos Seimo
Švietimo ir mokslo komiteto pirmininkui
akad. Eugenijui Jovaišai

2019-10-03, Nr.1

Dėl lituanistikos ir baltistikos mokslinių tyrimų prioritetų

Gerbiamas Pirmininke,

Asociacijos „Talka kalbai ir tautai“ taryba išnagrinėjo lituanistikos ir baltistikos mokslų srities padėtį Lietuvos mokslo politikoje.

Kaip ir Jūs, mes tikėjomės, kad įvykus esminiems pasikeitimams Lietuvos Mokslo Taryboje lituanistikai ir baltistikai pagaliau bus suteiktas nacionalinis prioritetas.

Jau praėjo daugiau kaip metai po LMT pertvarkymų. Deja, lituanistika ir baltistika vėl palikta šalikelėje. Ši sritis liko paskandinta LMT Humanitarinių ir socialinių mokslų programose.

Lietuvos akademinės institucijos net ir sovietiniais metais baltistikos bei lituanistikos srityje sugebėjo tapti tarptautinės reikšmės mokslo centru. Po 30 nepriklausomos valstybės metų deklaruojama nacionalinė šios srities reikšmė buvo nusmukdyta, o tarptautinėje mokslinių tyrimų erdvėje (pvz. indoeuropeistikoje) Lietuvos akademinės institucijos ir mokslininkai jau pateko į periferiją. Smunka lituanistikos mokslų prestižas, o tuo pačiu smunka ir lietuvių kalbos prestižas tiek moksle, tiek visoje valstybėje.

Skaudu, kad net savo pačių kalbos mokslų srityje pasaulyje mes tampame gūdžia provincija. Nesugebėdami išugdyti naujos stiprių mokslininkų kartos jau greitai susidursime ir su kokybiškai parengtų lietuvių kalbos specialistų trūkumu. Greitai nebeturėsime net ir leksikografų, kurie galėtų tęsti lietuvių kalbos žodyno rengimą.

Tokia padėtis susidarė daugiausia dėl eklektiškos Lietuvos mokslo politikos, kurią nežinia kokiais pagrindais formuoja Lietuvos mokslo taryba. Akivaizdu, kad chaotiška ir neatsakinga politika lituanistikos ir baltistikos srityje tęsis ir toliau, jei nesiimsime ryžtingų veiksmų, keičiančių dabartinę praktiką.

Lietuvos Respublikos piliečių asociacija „Talka kalbai ir tautai“. Kodas 304706956

El. paštas: asociacija@talkakalbaiirtautai.lt Tel. +370 698 30925, adr.: Europos parko g. 302, Vilniaus r. sav.

Atsiskaitomoji sąskaita: LT52 7044 0600 0819 0327 SEB banke

Tarybos nariai: Gintaras Karosas Kazimieras Garšva Gintaras Songaila Nijolė Balčiūnienė Laisvūnas Šopauskas
Vytautas Sinica Jonas Vaitkus Robertas Grigas Jonas Vaiškūnas Mindaugas Karalius Gediminas Storpirtis Jonas Kauneckas
Jonas Burokas Romas Pakalnis Monika Morkūnaitė Dalius Stancikas Laimutė Kalėdienė Algirdas Endriukaitis

Jei pritariate dėl tokių veiksmų būtinybės, siūlome apsvarstyti tokias galimas pertvarkymų gaires:

1. Garantuotas nacionalinės reikšmės institutų (Lietuvių kalbos instituto, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto) bazinis finansavimas, užtikrinantis jų gyvybingumą ir plėtrą, nepriklausomai nuo projektinių finansavimo modelių, kurie šioje srityje gali būti tik papildomi.
2. Aiškus baltistikos ir lituanistikos mokslų srities išskyrimas LMT nuostatuose, specialių reikalavimų ir tikslinio biudžeto šiai sričiai nustatymas.
3. Dalies projektinio finansavimo, skirto baltistikai, atskyrimas nuo LMT ir jų valdymo pavedimas kitoms kompetetingoms institucijoms (antai, kalbos norminimo darbų sritis, kaip ir žodynų leidyba, Lietuvos mokslo tarybai yra akivaizdžiai neįkandama; pagal dabartinę praktiką žodynų rengimas net nelaikomas mokslu). Šių finansavimo sričių atskyrimo kriterijus būtų vienintelis – tai sritys, kuriose lituanistika ir baltistika negali ir neturi konkuruoti su kitais mokslais (jos turi būti privalomai plėtojamos be konkurencijos su kitais moksliniais tyrimais).
4. Tęstinių baltistikos programų nustatymas ir šioms programoms skirtų asignavimų valdytojų paskyrimas (Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Lietuvių kalbos institutas).

Tikime, kad atvira ir konkreti visų suinteresuotų pusių diskusija galėtų atvesti prie protingų sprendimų, nes dabartinė padėtis lituanistikos ir baltistikos srityje yra grynų gryniasias nesusipratimas.

Kažin ar kas tokioje diskusijoje siūlytų atsisakyti natūralaus tikslo, kad Lietuvos indėlis į baltistikos ir lituanistikos plėtrą privalo būti pasaulinės reikšmės, o kita vertus, kad šios mokslų srities plėtra maksimaliai prisidėtų prie nacionalinės kultūros tęstinumo ir gyvybingumo globalėjančiame pasaulyje.

Galbūt po atitinkamo parengiamojo darbo šiai temai Seime galėtų būti skirta ir speciali vieša konferencija? „Talka“ su malonumu talkintų, įgyvendinant šį ir kitus, aukščiau paminėtus sumanymus.

Pagarbiai.

Pirmininkas

Gintaras Karosas